

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Β΄ Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης

Θεματική ενότητα:

Αδίδακτο Κείμενο

Ξενοφώντας, «Ιέρων» 5.1 – 5.4

Τίτλος:

«Τυραννικά... αδιέξοδα»

ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΚΑΡΜΠΟΥΝΗΣ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2013

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Τυραννικά... αδιέξοδα

Δημιουργός

Σωτήρης Γκαρμπούνης

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία Θεωρητικής Κατεύθυνσης

(Προτεινόμενη) Τάξη

Β΄ Λυκείου

Χρονολογία

Σεπτέμβριος 2013

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Αδίδακτο κείμενο: Ξενοφών, «Ιέρων», 5.1. – 5.4.

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα —

Χρονική διάρκεια

±6 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: εργαστήριο πληροφορικής.

Εκτός σχολείου: σπίτι.

II. Εικονικός χώρος: Wiki, ιστολόγιο.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Βασικές προϋποθέσεις για τους μαθητές είναι η εξοικείωσή τους με τον κειμενογράφο, με την αναζήτηση στο διαδίκτυο και με το περιβάλλον των ιστολογίων και των Wiki. Επίσης, θα πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με την *ομαδοσυνεργατική μέθοδο* και να πειστούν ότι η εναλλακτική προσέγγιση αποτελεί ποιοτικό κέρδος και όχι τροχοπέδη στην επαφή τους με την αρχαία ελληνική γλώσσα.

Από την πλευρά του ο διδάσκων χρειάζεται να ξεπεράσει την προκατάληψη της γραμματικοσυντακτικής προσέγγισης του αρχαίου κειμένου και της μετωπικής διδασκαλίας, επενδύοντας στην ανακαλυπτική μάθηση. Επίσης, είναι σημαντικό να ξεπεράσει την αντίληψη της μίας «πιστής» και μοναδικής μετάφρασης. Επιπλέον, οι γνώσεις του για τα σχετικά ηλεκτρονικά περιβάλλοντα θα χρειαστούν, για να κατευθύνουν τους μαθητές και να τους διευκολύνουν στα προβλήματα που ίσως αντιμετωπίσουν.

Όσον αφορά τις υποδομές αρκούν τουλάχιστον είτε πέντε φορητοί υπολογιστές και σύνδεση στο διαδίκτυο μέσα στη σχολική αίθουσα είτε το εργαστήριο της πληροφορικής.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι μαθητές κατευθύνονται με ερωτήσεις κατανόησης, ώστε να προσεγγίσουν το κείμενο και όχι τη λέξη ή τη φράση. Ενημερώνονται σε αδρές γραμμές για το περιεχόμενο περιβάλλον του έργου και αναζητούν κάποιες επιπλέον πληροφορίες μόνοι τους για το είδος του λόγου και το σκηνικό στο οποίο εξελίσσεται. Διερευνούν

μηχανισμούς συνοχής και συνεκτικότητας, που αποκαλύπτουν την αντιφατική λογική του Ιέρωνα και εστιάζουν σε συντακτικές και μορφολογικές μικροδομές, με σκοπό να δοκιμάσουν νεοελληνικές αποδόσεις που αποκαλύπτουν τον ρόλο των συντακτικών και γραμματικών επιλογών του ομιλητή. Στο πεδίο του λεξιλογίου εξοικειώνονται με διαφορετικές πρακτικές προσέγγισης και ερμηνείας των λέξεων και στο τέλος συγκρίνουν και σχολιάζουν τα αποτελέσματα με στόχο διαπιστώσεις που ενισχύουν την κειμενοκεντρική προσέγγιση ως επιλογή. Κατανόηση και εστιασμένες δοκιμές για απόδοση στα νέα ελληνικά καταλήγουν από κάθε ομάδα σε μια τελική μεταφραστική δοκιμή, που τίθεται σε συζήτηση στο ιστολόγιο για τις αρετές και τα προβλήματά της. Στην τελευταία δραστηριότητα, οι μαθητές μπαίνουν στη θέση του Σιμωνίδη και προσπαθούν να απαντήσουν στον Ιέρωνα με ένα κείμενο δικό τους.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το σενάριο έχει ως αφετηρία τη βασική παραδοχή της Κειμενογλωσσολογίας ότι βασική μονάδα ανάλυσης είναι το κείμενο και όχι η λέξη ή η φράση. Σκεπτικό που μπορεί να τροφοδοτήσει τη μελέτη ακόμα και μη ομιλούμενων γλωσσών, όπως η αρχαία Ελληνική (Τσάφος, 2004: 228). Επομένως, αντιλαμβάνεται το κείμενο όχι ως ακολουθία προτάσεων, αλλά συνυπολογίζει για την κατανόηση της λειτουργίας της πρότασης και της λέξης εξωγλωσσικά και ενδογλωσσικά συμφραζόμενα (Αρχάκης, 2005: 29). Η προσέγγιση και η μεταφραστική πρακτική στηρίζεται στην παράφραση και τη νοηματική απόδοση, καθώς και στην ανάδειξη σημαντικών σημείων του κειμένου μέσω ερωτήσεων (Μαρωνίτης, 2009 και Φυντίκογλου, 2009). Στόχος είναι η διαρκής αντιπαραβολή νεοελληνικού και αρχαιοελληνικού λόγου μέσω ομοιοτήτων και διαφορών που αποκαλύπτουν «τον κοινωνικό χαρακτήρα της γλώσσας, όπως δρα και λειτουργεί μέσα στον ιστορικό χρόνο» (Χριστίδης, 2005: 15)

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να γνωρίσουν κάποιους από τους πολιτικούς προβληματισμούς του Ξενοφώντα.
- Να αξιολογήσουν την αντιφατική στάση των τυράννων απέναντι στους πολίτες.
- Να αναγνωρίσουν άρρητες προθέσεις στον λόγο.
- Να αμφισβητήσουν την προτεραιότητα της γραμματικής και του συντακτικού στη διδασκαλία της γλώσσας.
- Να εμπιστευτούν τη μητρική τους γλώσσα και να συνειδητοποιήσουν την ανεξαρτησία της σε σχέση με την Αρχαία Ελληνική.
- Να αναπτύξουν συνεργατική στάση στη μελέτη τους.
- Να εκτιμήσουν τη διερευνητική δυνατότητα και τη δυνατότητα συνεργασίας που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες στην προσέγγιση του αρχαιοελληνικού κειμένου και κόσμου.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να αντιληφθούν ότι η γλώσσα ταυτίζεται με το κείμενο ως όλον και όχι με τη λέξη.
- Να συνυπολογίσουν στη νεοελληνική απόδοση το περικείμενο, καθώς και το ύφος και τον σκοπό του κειμένου.
- Να εκτιμήσουν τις δυνατότητες της μητρικής τους μεταφραστικής γλώσσας.
- Να αξιολογήσουν την αναγκαιότητα της χρήσης λεξικού.
- Να συνειδητοποιήσουν τον λειτουργικό ρόλο της γραμματικής και του συντακτικού μέσα στο κείμενο.
- Να αντιληφθούν τη λειτουργία των συνεκτικών μηχανισμών ενός κειμένου.

- Να αντιληφθούν ότι ένα κείμενο είναι προσπελάσιμο χωρίς την προηγούμενη γραμματικοσυντακτική ανάλυση.
- Να εξοικειωθούν με την πολλαπλή μεταφραστική δοκιμή και να άρουν το σχήμα «σωστή» και «λάθος» μετάφραση.
- Να συνειδητοποιούν την αναλυτική διάσταση της Νέας Ελληνικής.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να αναπτύξουν πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού συνδεδεμένες με τη σχολική μάθηση.
- Να διερευνούν κριτικά τις προθέσεις του συγγραφέα ενός κειμένου.
- Να λειτουργήσουν επικοινωνιακά εκφράζοντας τη δική τους ταυτότητα με κείμενα που απαντούν στο συγκεκριμένο απόσπασμα.
- Να εξοικειωθούν με τη συνεργατική μάθηση και έρευνα.

Διδακτικές πρακτικές

Οι δραστηριότητες του σεναρίου στοχεύουν αποκλειστικά στην αποκάλυψη του κειμένου. Οι ερωτήσεις κατανόησης, η εστίαση σε συγκεκριμένες μικροδομές του κειμένου και η διαρκής αμφίδρομη συσχέτιση αρχαιοελληνικού και νεοελληνικού λόγου υπηρετούν τη βασική στόχευση, δηλαδή την τελική μεταφραστική δοκιμή. Σε αυτή την κατεύθυνση η έρευνα και η συνεργασία των μαθητών της ίδιας ομάδας αλλά και των ομάδων μεταξύ τους παίζουν καθοριστικό ρόλο, ενώ η διακριτική παρουσία του διδάσκοντος καλλιεργεί την αυτενέργεια και την επιχειρηματολογία.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Η καθιερωμένη προσέγγιση των αδίδακτων κειμένων τα θέλει αποκομμένα από οποιοδήποτε ιστορικό, κοινωνικό, πολιτικό πλαίσιο. Η εξαντλητική γραμματικοσυντακτική αναγνώριση θεωρείται προϋπόθεση για την προσπέλαση του κειμένου και ενισχύει τον μεταγλωσσικό προσανατολισμό, αδιαφορώντας για τη

λειτουργικότητα των γλωσσικών φαινομένων. Επίσης, επιδίωξη είναι η «πιστή» μετάφραση που οδηγεί σε νεοελληνικό λόγο υποταγμένο στον αρχαίο ελληνικό, ενώ η πεποίθηση ότι υπάρχει σωστή και λάθος μετάφραση ενισχύει την απόδοση των λέξεων ερήμην του περιεχομένου και του περικειμένου. Το σενάριο, λοιπόν, ξεκινά από τη θέση ότι η προσέγγιση του αδιδακτου κειμένου γίνεται αποτελεσματικότερη όταν δεν είναι τυφλό απόσπασμα, αλλά έχει νοηματική αυτοτέλεια και συνδέεται άρρηκτα με το περιβάλλον, τα πρόσωπα, την ιστορική συγκυρία και το είδος του λόγου. Επίσης, το σενάριο θεωρεί ότι οδηγός για την προσπέλαση του κειμένου είναι το ίδιο το κείμενο και όχι η γραμματικοσυντακτική εστίαση στη λέξη. Μορφή και δομή υπηρετούν το κείμενο και έτσι αναγνωρίζονται. Τέλος, στηρίζεται στην ιδέα ότι οι μαθητές μπορούν να φτάσουν σε μια μεταφραστική εκδοχή, όταν προηγουμένως περάσουν από το στάδιο της κατανόησης, της παράφρασης ή της ελεύθερης απόδοσης, στηριγμένοι και σε περικειμενικά στοιχεία που δίνονται από την αρχή (πληροφορίες για το είδος του λόγου, την ιστορική συγκυρία, κλπ.), αλλά και όσα προκύπτουν μέσα από το ίδιο το κείμενο.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Στο σενάριο επιλέγεται η διδασκαλία ενός πολιτικού κειμένου του Ξενοφώντα. Ο συγγραφέας τούς είναι ήδη γνωστός από την τάξη της Α΄ Λυκείου και τη διδασκαλία των «Ελληνικών». Η επιλογή του κειμένου ακολουθεί τα κριτήρια που θέτουν οι [«Οδηγίες διδασκαλίας φιλολογικών μαθημάτων στο Λύκειο»](#), δηλαδή «να έχουν νοηματική αυτοτέλεια», «να παρουσιάζουν ενδιαφέρον ως προς το περιεχόμενο», «να ανταποκρίνονται στις αντιληπτικές και μεταφραστικές δυνατότητες του μέσου μαθητή», «να περιέχουν παραδείγματα που καλύπτουν τις βασικές μορφές με τις οποίες παρουσιάζονται στον αρχαίο λόγο τα συντακτικά ή γραμματικά φαινόμενα που πρέπει να εμπεδωθούν». Επίσης, στηρίζεται στη διευκρίνιση ότι «για την ενεργό συμμετοχή της τάξης στην επεξεργασία του θέματος θα πρέπει οι μαθητές να εξοικειωθούν με την τεχνική της μελέτης».

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Το σενάριο χρησιμοποιεί τις ΤΠΕ καταρχάς ως μαθησιακό πόρο. Οι μαθητές αντλούν πληροφορίες ή συμβουλευούνται διαδικτυακούς τόπους με στόχο τη διερεύνηση και ανακάλυψη. Επίσης, το wiki ή το μπλογκ και το Facebook χρησιμοποιούνται ως περιβάλλοντα για την ανάπτυξη της συνεργασίας τους και της αλληλοτροφοδότησής τους. Η δημοσιοποίηση αποτελεσμάτων της δουλειάς τους γίνεται μέσα από το ιστολόγιο του μαθήματος ή μέσω του Facebook και λειτουργούν ως πεδία δημόσιου σχολιασμού και ανάρτησης της προσωπικής τους πρόσληψης.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Ιστορία του Αρχαίου Κόσμου Α' Λυκείου: Π. Οι Αρχαίοι Έλληνες: [Από τους προϊστορικούς χρόνους έως και το Μ. Αλέξανδρο.](#)

Ψηφιακό Σχολείο - Ψηφιακά Εκπαιδευτικά Βοηθήματα. Μελέτη επανάληψης συντακτικού φαινομένου:

-[Δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις – Ενδοιαστικές προτάσεις.](#)

-[Η απρόσωπη σύνταξη](#)

-[Το ποιητικό αίτιο](#)

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

[«Ιστοριογραφία: Ξενοφώντας \(περ. 430-354 π.Χ.\)»](#). Στο Κακριδής, Φ. Ι. 2005. «Αρχαία Ελληνική Γραμματολογία». *Αρχαιογνωσία και Αρχαιογλωσσία στη Μέση Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: ΚΕΕ / ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη) [Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα – Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας].

[Ξενοφών, «Ιέρων», 5.1. - 5.4.](#) Στο *Xenophontis opera omnia* I–V. ²1900–21 [ανατ. 1961–71]. Ed. E. C. Marchant. Oxford: Clarendon Press [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα - Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας].

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Ιστοσελίδες

[bubbl.us](#) [Ελεύθερο λογισμικό κατασκευής εννοιολογικών χαρτών & διαγραμμάτων]

[Ελληνική Βικιπαίδεια](#) [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

[Κλιτικό Λεξικό της Αρχαίας](#) [πηγή: “Lexigram” – Ελεύθερα λεξικά και εκπαιδευτικά λογισμικά].

[Μέγα Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσας](#) των Liddell, H. - Scott, R. 1901-1904 [1897].

τ. I - IV. Μτφρ. Ξ. Μόσχος - Μ. Κωνσταντινίδης. Αθήνα: Ι. Σιδέρης.

[πηγή: Πανεπιστήμιο Αιγαίου – Τμήμα Μαθηματικών: Εργαστήριο Υπολογιστικών Μαθηματικών, Μαθηματικού Λογισμικού και Ψηφιακής Τυπογραφίας].

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας] - Αρχές Σύνταξης της Αρχαιοελληνικής Γλώσσας:

-[Ευθείες ερωτήσεις](#)

-[Παρατακτική σύνδεση των προτάσεων](#)

-[Συσχετικός πίνακας](#)

-[Το έναρθρο απαρέμφατο](#)

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α΄ Φάση

Ο χωρισμός των πέντε ομάδων έχει προηγηθεί σε άλλη χρονική στιγμή με κριτήριο τις προσωπικές τους επιλογές. Το σενάριο χωρίζεται σε τρεις φάσεις.

Στην Α΄ Φάση οι μαθητές διαθέτουν μία ώρα στο εργαστήριο της πληροφορικής. Τους δίνεται σε ηλεκτρονική μορφή το παρακάτω εισαγωγικό σημείωμα σχετικά με το κείμενο που θα τους απασχολήσει. Η μορφή του σημειώματος προσομοιάζει με τις μικρές εισαγωγές που βρίσκουμε σε διάφορες θεματογραφίες. **Στο παρακάτω απόσπασμα ο τύραννος των Συρακουσών Ιέρωνας συζητώντας με τον ποιητή Σιμωνίδα παρουσιάζει τις αντιφάσεις που είναι**

αποχρεωμένος να βιώνει ένας τύραννος ασκώντας την εξουσία. Οι μαθητές καλούνται με το [1^ο Φύλλο Εργασίας](#) να εμπλουτίσουν το εισαγωγικό σημείωμα γράφοντας πολύ σύντομα χρήσιμες για την κατανόηση του κειμένου πληροφορίες που αντλούν από συγκεκριμένους διαδικτυακούς τόπους. Το τελικό αποτέλεσμα αναρτάται στο ιστολόγιο του μαθήματος με ετικέτα: *Εισαγωγή*. Εναλλακτικά, γίνεται από κάθε ομάδα παρουσίαση της δουλειάς της στην ολομέλεια, ώστε όλοι να αποκτήσουν εικόνα της εισαγωγής.

Η Α΄ Φάση ολοκληρώνεται την επόμενη ώρα κατά την οποία δίνεται στους μαθητές σε έντυπη μορφή το κείμενο και πρώτος ο διδάσκων διαβάσει δύο ή τρεις φορές το κείμενο χωρίς διευκρινίσεις. Κατόπιν, καλούνται οι μαθητές να δοκιμάσουν οι ίδιοι τις δικές τους αναγνώσεις. Έτσι εξασφαλίζεται μια επισταμένη και διαρκής επαφή των παιδιών με το κείμενο. Κατάληξη αυτής της δραστηριότητας είναι η αναδιήγηση, «με δικά τους λόγια» και σε γενικές γραμμές, του νοήματος του κειμένου. Κάθε ομάδα γράφει και αναρτά τη δική της εκδοχή στο ιστολόγιο με ετικέτα: *Με λίγα λόγια*.

Β΄ Φάση

Η Β΄ Φάση του σεναρίου ξεκινά και πάλι στο εργαστήριο της πληροφορικής. Οι μαθητές μπαίνουν στο Wiki και βρίσκουν το [2^ο Φύλλο Εργασίας](#) το οποίο διαφοροποιείται για κάθε ομάδα ([1^η ομάδα](#), [2^η ομάδα](#), [3^η ομάδα](#), [4^η ομάδα](#), [5^η ομάδα](#)). Κάθε ομάδα αναλαμβάνει την επεξεργασία συγκεκριμένου αποσπάσματος, με στόχο να ανακαλύψει και να διαπιστώσει τη λειτουργία βασικών συντακτικών δομών σε σχέση με το νόημα του κειμένου. Η δουλειά τους στηρίζεται σε καθοδηγητικές ερωτήσεις που συνοδεύουν εστιασμένα το κάθε απόσπασμα. Σχολιάζουν τις απαντήσεις τους κρίνοντας τις γραμματικοσυντακτικές επιλογές του ομιλητή και στο τέλος κοινοποιούν τα συμπεράσματά τους στις υπόλοιπες ομάδες. Η παρουσία του διδάσκοντος στη φάση αυτή είναι σημαντική, ώστε να καθοδηγεί με ακόμα περισσότερες διευκρινίσεις, όταν οι μαθητές δεν ανταποκρίνονται επαρκώς ή

δυσκολεύονται να προσανατολιστούν με γνώμονα τις ερωτήσεις του Φύλλου Εργασίας. Στόχος των ερωτήσεων είναι η κατανόηση της συλλογιστικής του Ιέρωνα και η αποκάλυψη των αντιθετικών σχέσεων στη δομή του κειμένου. Τα συμπεράσματά τους κοινοποιούνται και στις υπόλοιπες ομάδες, ώστε όλοι να αποκτήσουν την εποπτεία του κειμένου.

Η Β΄ Φάση συνεχίζεται με το [3^ο Φύλλο Εργασίας](#), επίσης διαφορετικό για κάθε ομάδα, που εστιάζει στο λεξιλόγιο ([1^η ομάδα](#), [2^η ομάδα](#), [3^η ομάδα](#), [4^η ομάδα](#), [5^η ομάδα](#)). Οι μαθητές καλούνται να προχωρήσουν στην ερμηνεία λέξεων του κειμένου μέσα από διαφορετικές προσεγγίσεις. Η 1^η και 2^η ομάδα συνεξετάζουν τις ίδιες λέξεις με τη διαφορά ότι η 1^η ομάδα ερμηνεύει με κριτήριο τα συμφραζόμενα, ενώ 2^η ομάδα αναζητά τις ερμηνείες στο λεξικό. Κατόπιν, συγκρίνουν μεταξύ τους τα αποτελέσματα και καλούνται να κρίνουν τον βαθμό στον οποίο είναι αναγκαία η χρήση λεξικού. Παρόμοια είναι και η συνεργασία μεταξύ της 3^η και 4^{ης} ομάδας. Στο δικό τους Φύλλο Εργασίας καλούνται οι πρώτοι να προχωρήσουν στην ερμηνεία λέξεων του κειμένου με κριτήριο νεοελληνικές λέξεις ή φράσεις που συνειρμικά τους έρχονται στο μυαλό, ενώ οι δεύτεροι να αναζητήσουν τις ερμηνείες των ίδιων λέξεων στο λεξικό. Στο τέλος, καλούνται να συγκρίνουν μεταξύ τους τα αποτελέσματα και να κρίνουν τον βαθμό στον οποίο είναι αναγκαία η χρήση λεξικού. Η 5^η ομάδα καλείται να αφήσει αμετάφραστες συγκεκριμένες λέξεις που εξακολουθούν μορφολογικά να επιβιώνουν στα νέα ελληνικά και στη συνέχεια, με τη βοήθεια του λεξικού, να συγκρίνουν την αρχαιοελληνική με τη νεοελληνική σημασία. Στόχος είναι να διαπιστώσουν ότι η μορφολογική ταύτιση δεν συνεπάγεται και σημασιολογική ταύτιση. Όλες οι ομάδες κοινοποιούν τα συμπεράσματά τους, για να είναι προσβάσιμα από όλους.

Η Β΄ Φάση κλείνει με το [4^ο Φύλλο Εργασίας](#) που είναι κοινό για όλες τις ομάδες και εστιάζει στον λειτουργικό ρόλο κάποιων μορφολογικών επιλογών του κειμένου. Οι μαθητές καλούνται να αντικαταστήσουν στο κείμενο απαρέμφατα του ενεστώτα με αυτά του αορίστου και να δοκιμάσουν μια νεοελληνική απόδοση στα

σημεία αυτά, ώστε να φαίνεται η διαφορά που προκύπτει και για ποιο λόγο ο ομιλητής κάνει τη συγκεκριμένη επιλογή. Κατόπιν, με ανάλογο τρόπο αντικαθιστούν στο κείμενο τον θετικό βαθμό επιθέτων με τον αντίστοιχο τύπο του συγκριτικού. Αφού δοκιμάσουν να αποδώσουν στα νέα ελληνικά τις δύο εκδοχές, προσπαθούν να εξηγήσουν γιατί ο ομιλητής επιλέγει τον θετικό βαθμό. Η Β΄ Φάση είναι και η πιο χρονοβόρα και υπολογίζεται στις τέσσερις ώρες περίπου.

Γ΄ Φάση

Η Γ΄ Φάση υλοποιείται μέσα από το [5^ο Φύλλο Εργασίας](#) που είναι κοινό για όλες τις ομάδες. Εφόσον οι μαθητές είναι σε μεγάλο πλέον βαθμό εξοικειωμένοι με το κείμενο, καλούνται ανά ομάδα να γράψουν μια μετάφραση όλου του κειμένου και να την αναρτήσουν στο ιστολόγιο με ετικέτα: *Μεταφραστικές δοκιμές*. Στη φάση αυτή, τους ανατίθεται και εργασία στο σπίτι που περιλαμβάνει δύο δραστηριότητες: να σχολιάσουν κάτω από κάθε μετάφραση στο ιστολόγιο αρετές και προβλήματα που διαπιστώνουν και να ετοιμάσουν μια απάντηση στον Ιέρωνα με υπόθεση εργασίας ότι ο λόγος του απευθυνόταν στους ίδιους.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1^ο Φύλλο Εργασίας

Το παρακάτω εισαγωγικό σημείωμα είναι ελλιπές. Προσπαθήστε να το εμπλουτίσετε με αφετηρία τις δραστηριότητες που ακολουθούν.

Στο παρακάτω απόσπασμα ο τύραννος των Συρακουσών Ιέρωνας συζητώντας με τον ποιητή Σιμωνίδα παρουσιάζει τις αντιφάσεις που είναι υποχρεωμένος να βιώνει ένας τύραννος ασκώντας την εξουσία.

1^η ομάδα: Επισκεφτείτε [την ιστοσελίδα](#) των Ψηφίδων για την Ελληνική Γλώσσα του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας και εξηγήστε με ένα **πολύ σύντομο κείμενο**, κατανοητό για τους συμμαθητές σας, το **είδος του έργου** καθώς και τον **συγγραφικό τρόπο** που ακολουθεί ο Ξενοφώντας.

2^η ομάδα: Συνθέστε ένα **πολύ σύντομο** και κατατοπιστικό για τους συμμαθητές σας πορτραίτο για τον Ιέρωνα με βάση [τις πληροφορίες](#) που θα διαβάσετε στη Βικιπαίδεια. Ποια η σχέση του με τους ποιητές;

3^η ομάδα: Συνθέστε με βάση [τις πληροφορίες](#) από τη Βικιπαίδεια ένα **πολύ σύντομο** και κατατοπιστικό πορτραίτο για τον Σιμωνίδα τον Κείο. Ποια η σχέση του με τον Ιέρωνα των Συρακουσών;

4η ομάδα: Βρείτε σε χάρτη τις Συρακούσες και αντιγράψτε την εικόνα. Εντοπίστε και αντιγράψτε την εικόνα του θεάτρου που έφτιαξε ο Ιέρωνας και σώζεται μέχρι σήμερα.

5η ομάδα: Με τη βοήθεια [του βιβλίου Ιστορίας](#) της Α' Λυκείου θυμηθείτε τους τυράννους και γράψτε ένα **πολύ σύντομο** κείμενο για την ιδιότητά τους. Τα κείμενα που γράψατε και τις εικόνες που συγκεντρώσατε ανεβάστε τα στο ιστολόγιο του μαθήματος με τίτλο/ετικέτα: *Εισαγωγή* ή στην ομάδα στο Facebook.

2^ο Φύλλο Εργασίας

1^η ομάδα

Ξαναδιαβάστε το κείμενο και απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν και σχετίζονται με το απόσπασμα που έχει έντονους χαρακτήρες.

[5.1] χαλεπὸν δ' ἔρῳ σοὶ καὶ ἄλλο πάθημα, ὦ Σιμωνίδη, τῶν τυράννων. γινώσκουσι μὲν γὰρ οὐδὲν ἦττον τῶν ιδιωτῶν τοὺς ἀλκίμους τε καὶ σοφοὺς καὶ δικαίους. τούτους δ' ἀντὶ τοῦ ἄγασθαι φοβοῦνται, τοὺς μὲν ἀνδρείους, μὴ τι τολμήσωσι τῆς ἐλευθερίας ἕνεκεν, τοὺς δὲ σοφοὺς, μὴ τι μηχανήσωνται, τοὺς δὲ δικαίους, μὴ ἐπιθυμήσῃ τὸ πλῆθος ὑπ' αὐτῶν προστατεῖσθαι.

[5.2] ὅταν δὲ τοὺς τοιούτους διὰ τὸν φόβον ὑπεξαιρῶνται, τίνες ἄλλοι αὐτοῖς καταλείπονται χρῆσθαι ἄλλ' ἢ οἱ ἄδικοί τε καὶ ἀκρατεῖς καὶ ἀνδραποδώδεις; οἱ μὲν ἄδικοι πιστευόμενοι, διότι φοβοῦνται ὥσπερ οἱ τύραννοι τὰς πόλεις μήποτε ἐλεύθεροι γενόμενα ἐγκρατεῖς αὐτῶν γένωνται, οἱ δ' ἀκρατεῖς τῆς εἰς τὸ παρὸν ἐξουσίας ἕνεκα, οἱ δ' ἀνδραποδώδεις, διότι οὐδ' αὐτοὶ ἀξιοῦσιν ἐλεύθεροι εἶναι. χαλεπὸν οὖν καὶ τοῦτο τὸ πάθημα ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, τὸ ἄλλους μὲν ἡγεῖσθαι ἀγαθοὺς ἄνδρας, ἄλλοις δὲ χρῆσθαι ἀναγκάζεσθαι.

[5.3] ἔτι δὲ φιλόπολιν μὲν ἀνάγκη καὶ τὸν τύραννον εἶναι· ἄνευ γὰρ τῆς πόλεως οὐτ' ἂν σώζεσθαι δύναίτο οὐτ' εὐδαιμονεῖν· ἡ δὲ τυραννὶς ἀναγκάζει καὶ ταῖς ἑαυτῶν πατρίσιν ἐνοχλεῖν. οὐτε γὰρ ἀλκίμους οὐτ' εὐόπλους χαίρουσι τοὺς πολίτας παρασκευάζοντες, ἀλλὰ τοὺς ξένους δεινότερους τῶν πολιτῶν ποιοῦντες ἡδονταὶ μᾶλλον καὶ τούτοις χρῶνται δορυφόροις.

Ερωτήσεις στο τονισμένο απόσπασμα [5.1] :

1. Πώς δικαιολογείται ο μέλλοντας στην πρώτη περίοδο;
2. Από ποιο σημείο της α' περιόδου μπορούμε με ασφάλεια να συμπεράνουμε το θέμα ολόκληρου του λόγου όπου ανήκει και το απόσπασμα;

3. Ποια βασική πληροφορία δίνει ο Ιέρωνας στον Σιμωνίδη στην περίοδο που ακολουθεί; Ποια φράση της περιόδου πιστεύετε ότι δίνει μια δευτερεύουσα πληροφορία και ίσως θα μπορούσε να λείπει;
«γιγνώσκουσι μὲν γὰρ οὐδὲν ἦττον τῶν ἰδιωτῶν τοὺς ἀλκίμους τε καὶ σοφοὺς καὶ δικαίους.»
4. Προσπαθήστε με βάση τα συμφραζόμενα να δοκιμάσετε μια απόδοση της προηγούμενης περιόδου στα νέα ελληνικά. Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ο Ιέρωνας δεν παραλείπει τη δευτερεύουσα πληροφορία; Τι θέλει να αποδείξει όσον αφορά τη στάση και τις επιλογές των τυράννων;
5. **Τι αισθάνονται** οι τύραννοι απέναντι σε τέτοιους πολίτες και **τι θα έπρεπε να αισθάνονται**; Εντοπίστε στο κείμενο το σχετικό σημείο. Πώς δικαιολογείτε την παρουσία του απαρεμφάτου; Υπάρχει ανάλογη χρήση στα νέα ελληνικά; Δώστε ένα παράδειγμα.
Σε όλο το κείμενο:
6. Να εντοπίσετε τους παρατακτικούς αντιθετικούς συνδέσμους με τη βοήθεια [των πληροφοριών](#) της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα. Τι συνδέουν;

2^ο Φύλλο Εργασίας

2^η ομάδα

Ξαναδιαβάστε το κείμενο και απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν και σχετίζονται με το απόσπασμα που έχει έντονους χαρακτήρες.

[5.1] χαλεπὸν δ' ἔρῳ σοὶ καὶ ἄλλο πάθημα, ὦ Σιμωνίδη, τῶν τυράννων. γινώσκουσι μὲν γὰρ οὐδὲν ἦττον τῶν ιδιωτῶν τοὺς ἀλκίμους τε καὶ σοφοὺς καὶ δικαίους. τούτους δ' ἀντὶ τοῦ ἄγασθαι φοβοῦνται, τοὺς μὲν ἀνδρείους, μὴ τι τολμήσωσι τῆς ἐλευθερίας ἕνεκεν, τοὺς δὲ σοφοὺς, μὴ τι μηχανήσωνται, τοὺς δὲ δικαίους, μὴ ἐπιθυμήσῃ τὸ πλῆθος ὑπ' αὐτῶν προστατεῖσθαι.

[5.2] ὅταν δὲ τοὺς τοιούτους διὰ τὸν φόβον ὑπεξαιρῶνται, τίνες ἄλλοι αὐτοῖς καταλείπονται χρῆσθαι ἄλλ' ἢ οἱ ἄδικοί τε καὶ ἀκρατεῖς καὶ ἀνδραποδώδεις; οἱ μὲν ἄδικοι πιστευόμενοι, διότι φοβοῦνται ὥσπερ οἱ τύραννοι τὰς πόλεις μήποτε ἐλεύθεροι γενόμενα ἐγκρατεῖς αὐτῶν γένωνται, οἱ δ' ἀκρατεῖς τῆς εἰς τὸ παρὸν ἐξουσίας ἕνεκα, οἱ δ' ἀνδραποδώδεις, διότι οὐδ' αὐτοὶ ἀξιοῦσιν ἐλεύθεροι εἶναι. χαλεπὸν οὖν καὶ τοῦτο τὸ πάθημα ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, τὸ ἄλλους μὲν ἡγεῖσθαι ἀγαθοὺς ἄνδρας, ἄλλοις δὲ χρῆσθαι ἀναγκάζεσθαι.

[5.3] ἔτι δὲ φιλόπολιν μὲν ἀνάγκη καὶ τὸν τύραννον εἶναι· ἄνευ γὰρ τῆς πόλεως οὐτ' ἂν σώζεσθαι δύναίτο οὐτ' εὐδαιμονεῖν· ἡ δὲ τυραννὶς ἀναγκάζει καὶ ταῖς ἑαυτῶν πατρίσιν ἐνοχλεῖν. οὐτε γὰρ ἀλκίμους οὐτ' εὐόπλους χαίρουσι τοὺς πολίτας παρασκευάζοντες, ἀλλὰ τοὺς ξένους δεινότερους τῶν πολιτῶν ποιοῦντες ἡδονταὶ μᾶλλον καὶ τούτοις χρῶνται δορυφόροις.

Ερωτήσεις για το τονισμένο απόσπασμα [5.1]:

1. Ποιους τελικά φοβούνται οι τύραννοι και τι ακριβώς φοβούνται; Εντοπίστε στο κείμενο τις πληροφορίες αυτές και δημιουργήστε στο bubbl.us ένα διάγραμμα που να αποδίδει το νόημα της περιόδου.

2. Με τη βοήθεια [των πληροφοριών](#) στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα ή [στο Ψηφιακό Φροντιστήριο](#), χαρακτηρίστε τις προτάσεις που εκφράζουν αυτούς τους φόβους και τον συντακτικό τους ρόλο. Γιατί ο Ιέρωνας χρησιμοποιεί εδώ υποτακτική και όχι οριστική; Προσπαθήστε να αποδώσετε τις προτάσεις στα νέα ελληνικά.
3. Στην τελευταία δευτερεύουσα πρόταση ο Ιέρωνας χρησιμοποιεί παθητική σύνταξη. Εντοπίστε δύο στοιχεία που το επιβεβαιώνουν με τη βοήθεια [των πληροφοριών](#) που θα βρείτε στο ψηφιακό βοήθημα του Υπουργείου Παιδείας. Δοκιμάστε να τη μετατρέψετε σε ενεργητική και αποδώστε και τις δύο συντάξεις στα νέα ελληνικά.
Τι παρατηρείτε; Γιατί ο Ιέρωνας χρησιμοποιεί παθητική σύνταξη; Τελικά ποιον φαίνεται να φοβάται;

2^ο Φύλλο Εργασίας

3^η ομάδα

Ξαναδιαβάστε το κείμενο και απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν και σχετίζονται με το απόσπασμα που έχει έντονους χαρακτήρες.

[5.1] χαλεπὸν δ' ἐρῶ σοι καὶ ἄλλο πάθημα, ὧ Σιμωνίδη, τῶν τυράννων. γινώσκουσι μὲν γὰρ οὐδὲν ἦττον τῶν ἰδιωτῶν τοὺς ἀλκίμους τε καὶ σοφοὺς καὶ δικαίους. τούτους δ' ἀντὶ τοῦ ἄγασθαι φοβοῦνται, τοὺς μὲν ἀνδρείους, μὴ τι τολμήσωσι τῆς ἐλευθερίας ἕνεκεν, τοὺς δὲ σοφοὺς, μὴ τι μηχανήσωνται, τοὺς δὲ δικαίους, μὴ ἐπιθυμήσῃ τὸ πλῆθος ὑπ' αὐτῶν προστατεῖσθαι.

[5.2] ὅταν δὲ τοὺς τοιούτους διὰ τὸν φόβον ὑπεξαιρῶνται, τίνες ἄλλοι αὐτοῖς καταλείπονται χρῆσθαι ἄλλ' ἢ οἱ ἄδικοί τε καὶ ἀκρατεῖς καὶ ἀνδραποδώδεις; οἱ μὲν ἄδικοι πιστευόμενοι, διότι φοβοῦνται ὥσπερ οἱ τύραννοι τὰς πόλεις μήποτε ἐλεύθεραι γινόμεναι ἐγκρατεῖς αὐτῶν γένωνται, οἱ δ' ἀκρατεῖς τῆς εἰς τὸ παρὸν ἐξουσίας ἕνεκα, οἱ δ' ἀνδραποδώδεις, διότι οὐδ' αὐτοὶ ἀξιούσιν ἐλεύθεροι εἶναι. χαλεπὸν οὖν καὶ τοῦτο τὸ πάθημα ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, τὸ ἄλλους μὲν ἠγεῖσθαι ἀγαθοὺς ἄνδρας, ἄλλοις δὲ χρῆσθαι ἀναγκάζεσθαι.

[5.3] ἔτι δὲ φιλόπολιν μὲν ἀνάγκη καὶ τὸν τύραννον εἶναι· ἄνευ γὰρ τῆς πόλεως οὔτ' ἂν σώζεσθαι δύναίτο οὔτ' εὐδαιμονεῖν· ἡ δὲ τυραννὶς ἀναγκάζει καὶ ταῖς ἑαυτῶν πατρίσιν ἐνοχλεῖν. οὔτε γὰρ ἀλκίμους οὔτ' εὐόπλους χαίρουσι τοὺς πολίτας παρασκευάζοντες, ἀλλὰ τοὺς ξένους δεινότερους τῶν πολιτῶν ποιοῦντες ἡδονταὶ μᾶλλον καὶ τούτοις χρῶνται δορυφόροις.

Ερωτήσεις για το τονισμένο απόσπασμα [5.2]:

1. Προσέξτε την πρώτη περίοδο της παραγράφου. Συγκρίνετε τη διατύπωση με την παρακάτω εκδοχή:

«όταν δὲ τοὺς τοιοῦτους διὰ τὸν φόβον ὑπεξαίρωνται, αὐτοῖς καταλείπονται
χρησθαὶ οἱ ἄδικοί τε καὶ ἀκρατεῖς καὶ ἀνδραποδώδεις».

Πού βρίσκεται η διαφορά; Τι παρατηρεῖτε ὅσον αφορά τὸ ὕφος; Ποια εκδοχή θεωρεῖτε ὅτι υπηρετεῖ καλύτερα τὶς προθέσεις τῆς επιχειρηματολογίας τοῦ Ιέρωνα καὶ γιατί;

2. Αναγνωρίστε τὸ εἶδος τῆς κύριας πρότασης. [Τις αναγκαῖες πληροφορίες](#) μπορείτε νὰ τὶς βρεῖτε στὴ σελίδα τῆς Πύλης γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα.

Σε ὅλο τὸ κείμενο:

3. Εντοπίστε ἔννοιες/νοήματα [ρήματα, ἐπίθετα, οὐσιαστικά, φράσεις] ποὺ ὁ ομιλητὴς τὰ χρησιμοποιεῖ σὰν ἔννοιες ἀντίθετες μέσα στο κείμενο.

2^ο Φύλλο Εργασίας

4^η ομάδα

Ξαναδιαβάστε το κείμενο και απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν και σχετίζονται με το απόσπασμα που έχει έντονους χαρακτήρες.

[5.1] χαλεπὸν δ' ἐρῶ σοι καὶ ἄλλο πάθημα, ὧ Σιμωνίδη, τῶν τυράννων. γινώσκουσι μὲν γὰρ οὐδὲν ἦττον τῶν ἰδιωτῶν τοὺς ἀλκίμους τε καὶ σοφοὺς καὶ δικαίους. τούτους δ' ἀντὶ τοῦ ἄγασθαι φοβοῦνται, τοὺς μὲν ἀνδρείους, μὴ τι τολμήσωσι τῆς ἐλευθερίας ἕνεκεν, τοὺς δὲ σοφοὺς, μὴ τι μηχανήσωνται, τοὺς δὲ δικαίους, μὴ ἐπιθυμήσῃ τὸ πλῆθος ὑπ' αὐτῶν προστατεῖσθαι.

[5.2] ὅταν δὲ τοὺς τοιοῦτους διὰ τὸν φόβον ὑπεξαιρῶνται, τίνες ἄλλοι αὐτοῖς καταλείπονται χρῆσθαι ἄλλ' ἢ οἱ ἄδικοί τε καὶ ἀκρατεῖς καὶ ἀνδραποδώδεις; οἱ μὲν ἄδικοι πιστευόμενοι, διότι φοβοῦνται ὥσπερ οἱ τύραννοι τὰς πόλεις μήποτε ἐλεύθεραι γινόμεναι ἐγκρατεῖς αὐτῶν γένωνται, οἱ δ' ἀκρατεῖς τῆς εἰς τὸ παρὸν ἐξουσίας ἕνεκα, οἱ δ' ἀνδραποδώδεις, διότι οὐδ' αὐτοὶ ἀξιούσιν ἐλεύθεροι εἶναι. χαλεπὸν οὖν καὶ τοῦτο τὸ πάθημα ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, τὸ ἄλλους μὲν ἠγεῖσθαι ἀγαθοὺς ἄνδρας, ἄλλοις δὲ χρῆσθαι ἀναγκάζεσθαι.

[5.3] ἔτι δὲ φιλόπολιν μὲν ἀνάγκη καὶ τὸν τύραννον εἶναι· ἄνευ γὰρ τῆς πόλεως οὔτ' ἂν σώζεσθαι δύναίτο οὔτ' εὐδαιμονεῖν· ἡ δὲ τυραννὶς ἀναγκάζει καὶ ταῖς ἑαυτῶν πατρίσιν ἐνοχλεῖν. οὔτε γὰρ ἀλκίμους οὔτ' εὐόπλους χαίρουσι τοὺς πολίτας παρασκευάζοντες, ἀλλὰ τοὺς ξένους δεινότερους τῶν πολιτῶν ποιοῦντες ἡδονταὶ μᾶλλον καὶ τούτοις χρῶνται δορυφόροις.

Ερωτήσεις για το τονισμένο απόσπασμα [5.2]:

1. Οι τύραννοι τελικά εμπιστεύονται τους χειρότερους; Ποιοι είναι αυτοί; Ονοματίστε τους μέσα από το κείμενο. Για ποιους λόγους απολαμβάνουν την

εμπιστοσύνη των τυράννων; Εντοπίστε τους στο κείμενο και δημιουργήστε ένα σχήμα στο bubbl.us που να αποδίδει περιεκτικά το νόημα.

2. Ποιοι τρόποι χρησιμοποιούνται για να δηλώσουν την αιτία της εμπιστοσύνης; Συμβουλευτείτε [τον συσχετικό πίνακα](#) της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα.
3. Η προηγούμενη επιχειρηματολογία του Ιέρωνα καταλήγει σε ένα συμπέρασμα που συμπυκνώνει την αντίφαση που ζει. Ποια ακριβώς είναι αυτή η αντίφαση; Να την εντοπίσετε στο απόσπασμα του αρχαίου κειμένου.
4. Πώς εξηγείτε την παρουσία των έναρθρων απαρεμφάτων; Συμβουλευτείτε τις πληροφορίες που δίνει η Πύλη [για τη λειτουργία του έναρθρου απαρεμφάτου](#).

2^ο Φύλλο Εργασίας

5^η ομάδα

Ξαναδιαβάστε το κείμενο και απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν και σχετίζονται με το απόσπασμα που έχει έντονους χαρακτήρες.

[5.1] χαλεπὸν δ' ἐρῶ σοι καὶ ἄλλο πάθημα, ὧ Σιμωνίδη, τῶν τυράννων. γινώσκουσι μὲν γὰρ οὐδὲν ἦττον τῶν ἰδιωτῶν τοὺς ἀλκίμους τε καὶ σοφοὺς καὶ δικαίους. τούτους δ' ἀντὶ τοῦ ἄγασθαι φοβοῦνται, τοὺς μὲν ἀνδρείους, μὴ τι τολμήσωσι τῆς ἐλευθερίας ἕνεκεν, τοὺς δὲ σοφοὺς, μὴ τι μηχανήσωνται, τοὺς δὲ δικαίους, μὴ ἐπιθυμήσῃ τὸ πλῆθος ὑπ' αὐτῶν προστατεῖσθαι.

[5.2] ὅταν δὲ τοὺς τοιούτους διὰ τὸν φόβον ὑπεξαιρῶνται, τίνες ἄλλοι αὐτοῖς καταλείπονται χρῆσθαι ἄλλ' ἢ οἱ ἄδικοί τε καὶ ἀκρατεῖς καὶ ἀνδραποδώδεις; οἱ μὲν ἄδικοι πιστευόμενοι, διότι φοβοῦνται ὥσπερ οἱ τύραννοι τὰς πόλεις μήποτε ἐλεύθεραι γενόμεναι ἐγκρατεῖς αὐτῶν γένωνται, οἱ δ' ἀκρατεῖς τῆς εἰς τὸ παρὸν ἐξουσίας ἕνεκα, οἱ δ' ἀνδραποδώδεις, διότι οὐδ' αὐτοὶ ἀξιοῦσιν ἐλεύθεροι εἶναι. χαλεπὸν οὖν καὶ τοῦτο τὸ πάθημα ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, τὸ ἄλλους μὲν ἡγεῖσθαι ἀγαθοὺς ἀνδρας, ἄλλοις δὲ χρῆσθαι ἀναγκάζεσθαι.

[5.3] ἔτι δὲ φιλόπολιν μὲν ἀνάγκη καὶ τὸν τύραννον εἶναι· ἄνευ γὰρ τῆς πόλεως οὐτ' ἂν σφῆζεσθαι δύναίτο οὐτ' εὐδαιμονεῖν· ἡ δὲ τυραννὶς ἀναγκάζει καὶ ταῖς ἑαυτῶν πατρίσιν ἐνοχλεῖν. οὐτε γὰρ ἀλκίμους οὐτ' εὐόπλους χαίρουσι τοὺς πολίτας παρασκευάζοντες, ἀλλὰ τοὺς ξένους δεινότερους τῶν πολιτῶν ποιοῦντες ἡδονταὶ μᾶλλον καὶ τούτοις χροῦνται δορυφόροις.

Ερωτήσεις για το τονισμένο απόσπασμα [5.3]:

1. Ποια συναισθήματα τρέφει ο τύραννος για την πόλη του; Πρόκειται για αυθόρμητη στάση ή το επιβάλλει η θέση του; Ποια ρηματική έκφραση δικαιολογεί την απάντησή σας; Να την εντοπίσετε στο κείμενο.

2. Συγκρίνετε τη διατύπωση του κειμένου με τον παρακάτω εκδοχή: «**ἔτι δὲ φιλόπολις μὲν ἀνάγκάζεται καὶ ὁ τύραννος εἶναι**». Ποιες διαφορές εντοπίζετε ανάμεσα στις δύο εκδοχές; Δοκιμάστε να τις αποδώσετε στα νέα ελληνικά με σκοπό να δείξετε γιατί ο Ιέρωνας επιλέγει αυτήν τη σύνταξη.
3. Με τη βοήθεια [των πληροφοριών](#) από το ψηφιακό βοήθημα του Υπουργείου Παιδείας, επιχειρήστε να συντάξετε αναλυτικά την πρώτη περίοδο του αποσπάσματος. Γιατί λείπει η δοτική προσωπική;
4. Ποια στάση κρατάει ο τύραννος απέναντι στους συμπολίτες του και ποια απέναντι στους ξένους; Για ποιο λόγο κατά τη γνώμη σας;
5. Στο απόσπασμα χρησιμοποιούνται μόνο κύριες προτάσεις. Τι πετυχαίνει με αυτήν την επιλογή ο Ιέρωνας; Μπορείτε να διασταυρώσετε την απάντησή σας και με [τις πληροφορίες](#) που δίνει η Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα.

3^ο Φύλλο Εργασίας

1^η ομάδα

[5.1] χαλεπόν δ' ἐρῶ σοι καὶ ἄλλο πάθημα, ὦ Σιμωνίδη, τῶν τυράννων. γινώσκουσι μὲν γὰρ οὐδὲν ἦττον τῶν ιδιωτῶν τοὺς ἀλκίμους τε καὶ σοφοὺς καὶ δικαίους. τούτους δ' ἀντὶ τοῦ ἄγασθαι φοβοῦνται, τοὺς μὲν ἀνδρείους, μὴ τι τολμήσωσι τῆς ἐλευθερίας ἔνεκεν, τοὺς δὲ σοφοὺς, μὴ τι μηχανήσονται, τοὺς δὲ δικαίους, μὴ ἐπιθυμήσῃ τὸ πλῆθος ὑπ' αὐτῶν προστατεῖσθαι.

[5.2] ὅταν δὲ τοὺς τοιούτους διὰ τὸν φόβον ὑπεξαιρῶνται, τίνες ἄλλοι αὐτοῖς καταλείπονται χρῆσθαι ἄλλ' ἢ οἱ ἄδικοί τε καὶ ἀκρατεῖς καὶ ἀνδραποδώδεις; οἱ μὲν ἄδικοι πιστευόμενοι, διότι φοβοῦνται ὥσπερ οἱ τύραννοι τὰς πόλεις μήποτε ἐλεύθεραι γενόμεναι ἐγκρατεῖς αὐτῶν γένωνται, οἱ δ' ἀκρατεῖς τῆς εἰς τὸ παρὸν ἐξουσίας ἔνεκα, οἱ δ' ἀνδραποδώδεις, διότι οὐδ' αὐτοὶ ἀξιοῦσιν ἐλεύθεροι εἶναι. χαλεπόν οὖν καὶ τοῦτο τὸ πάθημα ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, τὸ ἄλλους μὲν ἠγεῖσθαι ἀγαθοὺς ἀνδρας, ἄλλοις δὲ χρῆσθαι ἀναγκάζεσθαι.

[5.3] ἔτι δὲ φιλόπολιν μὲν ἀνάγκη καὶ τὸν τύραννον εἶναι· ἄνευ γὰρ τῆς πόλεως οὐτ' ἂν σφῆζεσθαι δύναίτο οὐτ' εὐδαιμονεῖν· ἡ δὲ τυραννὶς ἀναγκάζει καὶ ταῖς ἑαυτῶν πατρίσιν ἐνοχλεῖν. οὐτε γὰρ ἀλκίμους οὐτ' εὐόπλους χαίρουσι τοὺς πολίτας παρασκευάζοντες, ἀλλὰ τοὺς ξένους δεινότερους τῶν πολιτῶν ποιοῦντες ἠδονται μᾶλλον καὶ τούτοις χρῶνται δορυφόροις.

Δραστηριότητες:

χαλεπόν, ἀλκίμους, ἄγασθαι, ἠδονται: Προσπαθήστε να ερμηνεύσετε τις λέξεις με βάση τα συμφραζόμενα του κειμένου. Θα σας διευκολύνει να εστιάσετε την προσοχή σας σε άλλες λέξεις από τα συμφραζόμενα, που νοηματικά είναι συνώνυμες ή αντίθετες. Συμπληρώστε τον πίνακα που ακολουθεί με τους συσχετισμούς που επιλέξατε. Ενημερώστε με ένα μείλ ή μέσω Facebook την ομάδα 2 (που αναζητά τις ίδιες λέξεις στο λεξικό) για τα αποτελέσματά σας.

	Ερμηνεία/ες	Συμφραζόμενα
χαλεπόν		
άλκίμους		
ἄγασθαι		
ἡδονται		

Πόσο αναγκαία θεωρείτε την απόδοση λέξεων στα νέα ελληνικά χωρίς τη χρήση λεξικού;

3^ο Φύλλο Εργασίας

2^η ομάδα

[5.1] χαλεπόν δ' ἐρῶ σοι καὶ ἄλλο πάθημα, ὦ Σιμωνίδη, τῶν τυράννων. γινώσκουσι μὲν γὰρ οὐδὲν ἦττον τῶν ιδιωτῶν τοὺς ἀλκίμους τε καὶ σοφοὺς καὶ δικαίους. τούτους δ' ἀντὶ τοῦ ἄγασθαι φοβοῦνται, τοὺς μὲν ἀνδρείους, μὴ τι τολμήσωσι τῆς ἐλευθερίας ἔνεκεν, τοὺς δὲ σοφοὺς, μὴ τι μηχανήσονται, τοὺς δὲ δικαίους, μὴ ἐπιθυμήσῃ τὸ πλῆθος ὑπ' αὐτῶν προστατεῖσθαι.

[5.2] ὅταν δὲ τοὺς τοιούτους διὰ τὸν φόβον ὑπεξαιρῶνται, τίνες ἄλλοι αὐτοῖς καταλείπονται χρῆσθαι ἄλλ' ἢ οἱ ἄδικοί τε καὶ ἀκρατεῖς καὶ ἀνδραποδώδεις; οἱ μὲν ἄδικοι πιστευόμενοι, διότι φοβοῦνται ὥσπερ οἱ τύραννοι τὰς πόλεις μήποτε ἐλεύθεραι γενόμεναι ἐγκρατεῖς αὐτῶν γένωνται, οἱ δ' ἀκρατεῖς τῆς εἰς τὸ παρὸν ἐξουσίας ἔνεκα, οἱ δ' ἀνδραποδώδεις, διότι οὐδ' αὐτοὶ ἀξιούσιν ἐλεύθεροι εἶναι. χαλεπόν οὖν καὶ τοῦτο τὸ πάθημα ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, τὸ ἄλλους μὲν ἡγεῖσθαι ἀγαθοὺς ἀνδρας, ἄλλοις δὲ χρῆσθαι ἀναγκάζεσθαι.

[5.3] ἔτι δὲ φιλόπολιν μὲν ἀνάγκη καὶ τὸν τύραννον εἶναι· ἄνευ γὰρ τῆς πόλεως οὐτ' ἂν σφῆζεσθαι δύναίτο οὐτ' εὐδαιμονεῖν· ἡ δὲ τυραννὶς ἀναγκάζει καὶ ταῖς ἑαυτῶν πατρίσιν ἐνοχλεῖν. οὐτε γὰρ ἀλκίμους οὐτ' εὐόπλους χαίρουσι τοὺς πολίτας παρασκευάζοντες, ἀλλὰ τοὺς ξένους δεινότερους τῶν πολιτῶν ποιοῦντες ἡδονταὶ μᾶλλον καὶ τούτοις χρῶνται δορυφόροις.

Δραστηριότητες:

Αναζητήστε τις ερμηνείες των παρακάτω λέξεων [στο λεξικό](#): *χαλεπόν, ἀλκίμους, ἄγασθαι, ἡδονταί*. Επιλέξτε την ερμηνεία που κρίνετε ότι ταιριάζει στο κείμενο. Ενημερώστε με μείλ ή μέσω Facebook την ομάδα 1 (που ερμηνεύει τις ίδιες λέξεις με βάση τα συμφραζόμενα) για τα ευρήματά σας και διασταυρώστε τα με τα δικά της. Πόσο αναγκαία θεωρείτε τη χρήση λεξικού για την κατανόηση του κειμένου;

3^ο Φύλλο Εργασίας

3^η ομάδα

[5.1] χαλεπὸν δ' ἐρῶ σοι καὶ ἄλλο πάθημα, ὦ Σιμωνίδη, τῶν τυράννων. γινώσκουσι μὲν γὰρ οὐδὲν ἦττον τῶν ἰδιωτῶν τοὺς ἀλκίμους τε καὶ σοφοὺς καὶ δικαίους. τούτους δ' ἀντὶ τοῦ ἄγασθαι φοβοῦνται, τοὺς μὲν ἀνδρείους, μὴ τι τολμήσωσι τῆς ἐλευθερίας ἕνεκεν, τοὺς δὲ σοφοὺς, μὴ τι **μηχανήσωνται**, τοὺς δὲ δικαίους, μὴ ἐπιθυμήσῃ τὸ πλῆθος ὑπ' αὐτῶν προστατεῖσθαι.

[5.2] ὅταν δὲ τοὺς τοιοῦτους διὰ τὸν φόβον **ὑπεξαιρῶνται**, τίνες ἄλλοι αὐτοῖς **καταλείπονται** χρῆσθαι ἄλλ' ἢ οἱ ἄδικοί τε καὶ ἀκρατεῖς καὶ ἀνδραποδώδεις; οἱ μὲν ἄδικοι πιστευόμενοι, διότι φοβοῦνται ὥσπερ οἱ τύραννοι τὰς πόλεις μήποτε ἐλεύθεραι γενόμεναι ἐγκρατεῖς αὐτῶν γένωνται, οἱ δ' ἀκρατεῖς τῆς εἰς τὸ παρὸν ἐξουσίας ἕνεκα, οἱ δ' ἀνδραποδώδεις, διότι οὐδ' αὐτοὶ ἀξιούσιν ἐλεύθεροι εἶναι. χαλεπὸν οὖν καὶ τοῦτο τὸ πάθημα ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, τὸ ἄλλους μὲν ἡγεῖσθαι ἀγαθοὺς ἀνδρας, ἄλλοις δὲ χρῆσθαι ἀναγκάζεσθαι.

[5.3] ἔτι δὲ φιλόπολιν μὲν ἀνάγκη καὶ τὸν τύραννον εἶναι· ἄνευ γὰρ τῆς πόλεως οὐτ' ἂν σφῆζεσθαι δύναίτο οὐτ' εὐδαιμονεῖν· ἡ δὲ τυραννὶς ἀναγκάζει καὶ ταῖς ἑαυτῶν πατρίσιν ἐνοχλεῖν. οὐτε γὰρ ἀλκίμους οὐτ' εὐόπλους χαίρουσι τοὺς πολίτας παρασκευάζοντες, ἀλλὰ τοὺς ξένους **δεινότερους** τῶν πολιτῶν ποιοῦντες ἡδονταὶ μᾶλλον καὶ τούτοις χρῶνται δορυφόροις.

Δραστηριότητες:

μηχανήσωνται, ὑπεξαιρῶνται, καταλείπονται, δεινότερους: Προσπαθήστε να ερμηνεύσετε τις παραπάνω λέξεις του κειμένου, αφού πρώτα τις συνδυάσετε συνειρμικά με νεοελληνικές λέξεις ή φράσεις που έρχονται στο μυαλό. Συμπληρώστε τον πίνακα. Ενημερώστε με μέιλ ή μέσω Facebook την ομάδα 4 (που διερευνά τις ερμηνείες στο λεξικό) για τα ευρήματά σας και διασταυρώστε τα με τα δικά της.

	Νεοελληνικές λέξεις / φράσεις	ερμηνεία
μηχανήσονται		
ύπεξαιρῶνται		
καταλείπονται		
δεινότερους		

Πόσο αναγκαία κρίνετε τη χρήση λεξικού;

3^ο Φύλλο Εργασίας

4^η ομάδα

[5.1] χαλεπὸν δ' ἐρῶ σοι καὶ ἄλλο πάθημα, ὦ Σιμωνίδη, τῶν τυράννων. γινώσκουσι μὲν γὰρ οὐδὲν ἦττον τῶν ἰδιωτῶν τοὺς ἀλκίμους τε καὶ σοφοὺς καὶ δικαίους. τούτους δ' ἀντὶ τοῦ ἄγασθαι φοβοῦνται, τοὺς μὲν ἀνδρείους, μὴ τι τολμήσωσι τῆς ἐλευθερίας ἕνεκεν, τοὺς δὲ σοφοὺς, μὴ τι **μηχανήσωνται**, τοὺς δὲ δικαίους, μὴ ἐπιθυμήσῃ τὸ πλῆθος ὑπ' αὐτῶν προστατεῖσθαι.

[5.2] ὅταν δὲ τοὺς τοιοῦτους διὰ τὸν φόβον **ὑπεξαιρῶνται**, τίνες ἄλλοι αὐτοῖς **καταλείπονται** χρῆσθαι ἄλλ' ἢ οἱ ἄδικοί τε καὶ ἀκρατεῖς καὶ ἀνδραποδώδεις; οἱ μὲν ἄδικοι πιστευόμενοι, διότι φοβοῦνται ὥσπερ οἱ τύραννοι τὰς πόλεις μήποτε ἐλεύθεραι γενόμεναι ἐγκρατεῖς αὐτῶν γένωνται, οἱ δ' ἀκρατεῖς τῆς εἰς τὸ παρὸν ἐξουσίας ἕνεκα, οἱ δ' ἀνδραποδώδεις, διότι οὐδ' αὐτοὶ ἀξιούσιν ἐλεύθεροί εἶναι. χαλεπὸν οὖν καὶ τοῦτο τὸ πάθημα ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, τὸ ἄλλους μὲν ἡγεῖσθαι ἀγαθοὺς ἀνδρας, ἄλλοις δὲ χρῆσθαι ἀναγκάζεσθαι.

[5.3] ἔτι δὲ φιλόπολιν μὲν ἀνάγκη καὶ τὸν τύραννον εἶναι· ἄνευ γὰρ τῆς πόλεως οὐτ' ἂν σφάζεσθαι δύναίτο οὐτ' εὐδαιμονεῖν· ἡ δὲ τυραννὶς ἀναγκάζει καὶ ταῖς ἑαυτῶν πατρίσιν ἐνοχλεῖν. οὐτε γὰρ ἀλκίμους οὐτ' εὐόπλους χαίρουσι τοὺς πολίτας παρασκευάζοντες, ἀλλὰ τοὺς ξένους **δεινότερους** τῶν πολιτῶν ποιοῦντες ἡδονταὶ μᾶλλον καὶ τούτοις χρῶνται δορυφόροις.

Δραστηριότητες:

μηχανήσωνται, ὑπεξαιρῶνται, καταλείπονται, δεινότερους: Βρείτε τις ερμηνείες των παραπάνω λέξεων [στο λεξικό](#) και συμπληρώστε τον πίνακα που ακολουθεί. Επιλέξτε αυτή που θεωρείτε ότι ταιριάζει στο κείμενο. Συμπληρώστε τον πίνακα. Ενημερώστε με μείλ ή μέσω Facebook την ομάδα 3 (που ερμηνεύει τις ίδιες λέξεις χωρίς λεξικό) για τα ευρήματά σας και διασταυρώστε τα με τα δικά της. Σε ποιο συμπέρασμα καταλήγετε;

	Ερμηνεία από το Λεξικό
μηχανήσονται	
ύπεξαιρῶνται	
καταλείπονται	
δεινότερους	

3^ο Φύλλο Εργασίας

5^η ομάδα

[5.1] χαλεπὸν δ' ἐρῶ σοι καὶ ἄλλο πάθημα, ὦ Σιμωνίδη, τῶν τυράννων. γινώσκουσι μὲν γὰρ οὐδὲν ἦττον τῶν ἰδιωτῶν τοὺς ἀλκίμους τε καὶ σοφοὺς καὶ δικαίους. τούτους δ' ἀντὶ τοῦ ἄγασθαι φοβοῦνται, τοὺς μὲν ἀνδρείους, μὴ τι τολμήσωσι τῆς ἐλευθερίας ἕνεκεν, τοὺς δὲ σοφοὺς, μὴ τι μηχανήσονται, τοὺς δὲ δικαίους, μὴ ἐπιθυμήσῃ τὸ πλῆθος ὑπ' αὐτῶν προστατεῖσθαι.

[5.2] ὅταν δὲ τοὺς τοιούτους διὰ τὸν φόβον ὑπεξαιρῶνται, τίνες ἄλλοι αὐτοῖς καταλείπονται χρῆσθαι ἀλλ' ἢ οἱ ἄδικοί τε καὶ ἀκρατεῖς καὶ ἀνδραποδώδεις; οἱ μὲν ἄδικοι πιστευόμενοι, διότι φοβοῦνται ὥσπερ οἱ τύραννοι τὰς πόλεις μήποτε ἐλεύθεραι γενόμενα ἐγκρατεῖς αὐτῶν γένωνται, οἱ δ' ἀκρατεῖς τῆς εἰς τὸ παρὸν ἐξουσίας ἕνεκα, οἱ δ' ἀνδραποδώδεις, διότι οὐδ' αὐτοὶ ἀξιοῦσιν ἐλεύθεροι εἶναι. χαλεπὸν οὖν καὶ τοῦτο τὸ πάθημα ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, τὸ ἄλλους μὲν ἡγεῖσθαι ἀγαθοὺς ἀνδρας, ἄλλοις δὲ χρῆσθαι ἀναγκάζεσθαι.

[5.3] ἔτι δὲ φιλόπολιν μὲν ἀνάγκη καὶ τὸν τύραννον εἶναι· ἄνευ γὰρ τῆς πόλεως οὐτ' ἂν σφῆζεσθαι δύναίτο οὐτ' εὐδαιμονεῖν· ἡ δὲ τυραννὶς ἀναγκάζει καὶ ταῖς ἑαυτῶν πατρίσιν ἐνοχλεῖν. οὔτε γὰρ ἀλκίμους οὐτ' εὐόπλους χαίρουσι τοὺς πολίτας παρασκευάζοντες, ἀλλὰ τοὺς ξένους δεινότερους τῶν πολιτῶν ποιοῦντες ἡδοναί μᾶλλον καὶ τούτοις χρῶνται **δορυφόροις**.

Δραστηριότητες:

ἐγκρατεῖς, ἀγαθοὺς, δορυφόροις: Πρόκειται για λέξεις που χρησιμοποιούμε και στα νέα ελληνικά. Μπορούμε να τις αφήσουμε αμετάφραστες στο κείμενο; Δοκιμάστε και δικαιολογήστε την απάντησή σας.

Κατόπιν αναζητήστε [στο λεξικό](#) τις σημασίες των λέξεων αυτών. Πόσο έχει αλλάξει η σημασία τους;

4^ο Φύλλο Εργασίας (κοινό)

[5.1] χαλεπὸν δ' ἐρῶ σοι καὶ ἄλλο πάθημα, ᾧ Σιμωνίδῃ, τῶν τυράννων. γινώσκουσι μὲν γὰρ οὐδὲν ἦττον τῶν ἰδιωτῶν τοὺς ἀλκίμους τε καὶ σοφοὺς καὶ δικαίους. τούτους δ' ἀντὶ τοῦ ἄγασθαι φοβοῦνται, τοὺς μὲν ἀνδρείους, μὴ τι τολμήσωσι τῆς ἐλευθερίας ἔνεκεν, τοὺς δὲ σοφούς, μὴ τι μηχανήσωνται, τοὺς δὲ δικαίους, μὴ ἐπιθυμήσῃ τὸ πλῆθος ὑπ' αὐτῶν προστατεῖσθαι.

[5.2] ὅταν δὲ τοὺς τοιούτους διὰ τὸν φόβον ὑπεξαιρῶνται, τίνες ἄλλοι αὐτοῖς καταλείπονται χρῆσθαι ἄλλ' ἢ οἱ ἄδικοί τε καὶ ἀκρατεῖς καὶ ἀνδραποδώδεις; οἱ μὲν ἄδικοι πιστευόμενοι, διότι φοβοῦνται ὥσπερ οἱ τύραννοι τὰς πόλεις μήποτε ἐλεύθεροι γενόμεναι ἐγκρατεῖς αὐτῶν γένωνται, οἱ δ' ἀκρατεῖς τῆς εἰς τὸ παρὸν ἐξουσίας ἔνεκα, οἱ δ' ἀνδραποδώδεις, διότι οὐδ' αὐτοὶ ἀξιοῦσιν ἐλεύθεροι εἶναι. χαλεπὸν οὖν καὶ τοῦτο τὸ πάθημα ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, τὸ ἄλλους μὲν ἠγεῖσθαι ἀγαθοὺς ἄνδρας, ἄλλοις δὲ χρῆσθαι ἀναγκάζεσθαι.

[5.3] ἔτι δὲ φιλόπολιν μὲν ἀνάγκη καὶ τὸν τύραννον εἶναι· ἄνευ γὰρ τῆς πόλεως οὔτ' ἂν σφῆζεσθαι δύναίτο οὔτ' εὐδαιμονεῖν· ἡ δὲ τυραννὶς ἀναγκάζει καὶ ταῖς ἑαυτῶν πατρίσιν ἐνοχλεῖν. οὔτε γὰρ ἀλκίμους οὔτ' εὐόπλους χαίρουσι τοὺς πολίτας παρασκευάζοντες, ἀλλὰ τοὺς ξένους δεινότερους τῶν πολιτῶν ποιοῦντες ἠδονταὶ μᾶλλον καὶ τούτοις χρῶνται δορυφόροις.

1. **ἄγασθαι, προστατεῖσθαι, χρῆσθαι, ἠγεῖσθαι, ἀναγκάζεσθαι:**

Αντικαταστήστε τους τύπους των απαρεμφάτων με τους αντίστοιχους του αορίστου. Μπορείτε να βοηθηθεῖτε [από το κλιτικό λεξικό στο Lexigram](#). Δοκιμάστε να αποδώσετε στα νέα ελληνικά τα σχετικά σημεία του κειμένου και με τους δύο τύπους. Ποια η διαφορά;

2. **ἀνδρείους, σοφούς, δικαίους.** Αντικαταστήστε τους τύπους των επιθέτων με τους αντίστοιχους στον συγκριτικό βαθμό. Μπορείτε να βοηθηθεῖτε [από το κλιτικό λεξικό στο Lexigram](#). Δοκιμάστε να αποδώσετε στα νέα ελληνικά τα

σχετικά σημεία του κειμένου και με τους δύο τύπους. Συγκρίνετε το νόημα και δικαιολογήστε γιατί ο Ιέρωνας επιλέγει τον θετικό βαθμό των επιθέτων.

5^ο Φύλλο Εργασίας (κοινό)

[5.1] χαλεπὸν δ' ἐρῶ σοι καὶ ἄλλο πάθημα, ὧ Σιμωνίδη, τῶν τυράννων. γινώσκουσι μὲν γὰρ οὐδὲν ἦττον τῶν ιδιωτῶν τοὺς ἀλκίμους τε καὶ σοφοὺς καὶ δικαίους. τούτους δ' ἀντὶ τοῦ ἄγασθαι φοβοῦνται, τοὺς μὲν ἀνδρείους, μὴ τι τολμήσωσι τῆς ἐλευθερίας ἕνεκεν, τοὺς δὲ σοφοὺς, μὴ τι μηχανήσωνται, τοὺς δὲ δικαίους, μὴ ἐπιθυμήσῃ τὸ πλῆθος ὑπ' αὐτῶν προστατεῖσθαι.

[5.2] ὅταν δὲ τοὺς τοιούτους διὰ τὸν φόβον ὑπεξαιρῶνται, τίνες ἄλλοι αὐτοῖς καταλείπονται χρῆσθαι ἄλλ' ἢ οἱ ἄδικοί τε καὶ ἀκρατεῖς καὶ ἀνδραποδώδεις; οἱ μὲν ἄδικοι πιστευόμενοι, διότι φοβοῦνται ὥσπερ οἱ τύραννοι τὰς πόλεις μήποτε ἐλεύθεροι γενόμεναι ἐγκρατεῖς αὐτῶν γένωνται, οἱ δ' ἀκρατεῖς τῆς εἰς τὸ παρὸν ἐξουσίας ἕνεκα, οἱ δ' ἀνδραποδώδεις, διότι οὐδ' αὐτοὶ ἀξιοῦσιν ἐλεύθεροι εἶναι. χαλεπὸν οὖν καὶ τοῦτο τὸ πάθημα ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, τὸ ἄλλους μὲν ἡγεῖσθαι ἀγαθοὺς ἄνδρας, ἄλλοις δὲ χρῆσθαι ἀναγκάζεσθαι.

[5.3] ἔτι δὲ φιλόπολιν μὲν ἀνάγκη καὶ τὸν τύραννον εἶναι· ἄνευ γὰρ τῆς πόλεως οὐτ' ἂν σώζεσθαι δύναίτο οὐτ' εὐδαιμονεῖν· ἡ δὲ τυραννὶς ἀναγκάζει καὶ ταῖς ἑαυτῶν πατρίσιν ἐνοχλεῖν. οὔτε γὰρ ἀλκίμους οὐτ' εὐόπλους χαίρουσι τοὺς πολίτας παρασκευάζοντες, ἀλλὰ τοὺς ξένους δεινότερους τῶν πολιτῶν ποιοῦντες ἡδονταὶ μᾶλλον καὶ τούτοις χρῶνται δορυφόροις.

Δραστηριότητα:

Με βάση την προεργασία που έχετε κάνει ως ομάδα και αφού συμβουλευτείτε το υλικό των άλλων ομάδων που βρίσκεται στο Wiki /ιστολόγιο, δοκιμάστε να γράψετε μία μετάφραση του κειμένου στα νέα ελληνικά. Κατόπιν ανεβάστε τη στο Facebook με έναν τίτλο της επιλογής σας. Εναλλακτικά, στο ιστολόγιο με ετικέτα: *Μεταφραστικές δοκιμές.*

Εργασία στο σπίτι:

1. Σχολιάστε κάτω από κάθε μετάφραση αρετές και προβλήματα που διαπιστώνετε.

2. Υποθέστε ότι όλα αυτά «τα παθήματα» των τυράννων ο Ιέρωνας τα απευθύνει σε εσάς. Πώς θα του απαντούσατε; Γράψτε ο καθένας ένα κείμενο 150 λέξεων περίπου σε οποιοδήποτε ύφος κρίνετε και αναρτήστε το στο ιστολόγιο με ετικέτα: *Απάντηση στον Ιέρωνα ή στο Facebook.*

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το σενάριο επιδιώκει να περιγράψει μια στρατηγική κατεύθυνση στη διδασκαλία της Θεματογραφίας. Με αυτήν την έννοια μπορεί να συρρικνωθεί ή να εστιαστεί σε διαφορετικές δραστηριότητες. Θα μπορούσε, ίσως, να περιοριστεί η συνεργασία των μαθητών στο Wiki και να αντικατασταθεί από μια πιο συμβατική επικοινωνία μέσα στην τάξη. Επίσης, η Α΄ Φάση μπορεί να παρουσιαστεί από τον ίδιο τον διδάσκοντα ως υλικό αφόρμησης, χωρίς να χρειάζεται η έρευνα των μαθητών. Ενδιαφέρον θα είχε και η σύγκριση των μεταφράσεων που προέκυψαν από τα παιδιά με άλλες νεοελληνικές ή ακόμα και ξενόγλωσσες. Τέλος, η σειρά των δραστηριοτήτων μπορεί να αλλάξει ανάλογα με τις προτεραιότητες και τις ανάγκες του κάθε συναδέρφου και του κάθε τμήματος.

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Πρόκειται για σενάριο που υπερβαίνει τον χρόνο που συνήθως αφιερώνεται για τη διδασκαλία ενός «άγνωστου» κειμένου. Αν, όμως, το κριτήριο δεν είναι η παραδοσιακή διεκπεραίωση μεγάλης ποσότητας κειμένων, δίνει την ευκαιρία για μια πιο ποιοτική επαφή των μαθητών με την αρχαία ελληνική γλώσσα και την ευελιξία στον διδάσκοντα να προσαρμόσει τη διδασκαλία.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αρχάκης, Α. 2005. *Γλωσσική διδασκαλία και σύσταση των κειμένων*. Αθήνα: Πατάκης.

Μαρωνίτης, Δ. Ν. 2009. «Από τη γραπτή στην προφορική σχολική μετάφραση». Στο *Ενδογλωσσική Μετάφραση*, επιμ. Δ. Ν. Μαρωνίτης. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/education/translation/support_theory/page_000.html [28/08/2013]

Πόλκας, Α. & Κ. Τουλούμης. 2012. *Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/3.1.3ancient_greek_pol_kas-touloumis_0.pdf [30/08/2013]

Τσάφος, Β. 2004. *Η διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας και Γλώσσας. Για μια εναλλακτική μαθητεία στον αρχαίο κόσμο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

ΥΠΕΠΘ – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. 2006. *Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Ενιαίο Λύκειο*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Φυντίκογλου, Β. 2009. «Η μετάφραση στη διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας». Στο *Ενδογλωσσική μετάφραση*, επιμ. Δ. Ν. Μαρωνίτης. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/education/translation/support_theory/page_001.html

Χρηστίδης, Α. - Φ. 2005. «Ιστορία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας». *Αρχαιογνωσία και Αρχαιογλωσσία στη Μέση Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: ΚΕΕ / ΙΝΣ (Ιδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη).